

Digitális fejlődés és büntetőjog – akkor és most

Polt Péter

Prof. dr., legfőbb ügyész, tanszékvezető, egyetemi tanár
Legfőbb Ügyészség,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
polt.peter@uni-nke.hu

„Semmi sem állandó, csak a változás maga.”

A Belügyi Szemle 2022-ben ünnepli hetvenéves fennállását, amellyel összefüggésben óhatatlanul a híres ókori filozófus, Epheszoszi Hérakleitosz fenti kijelentése jutott eszembe. Hetven év még a mai felgyorsult világunkban is „szép kornak” számít, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy Magyarország életében az említett évtizedek alatt milyen jelentőségteljes, az egész magyar társadalmat – így a tudományos közéletet is – alapjaiban érintő változások következtek be. Úgy vélem, megalapozottan kijelenthető, hogy az ünnepeelt tudományos folyóirat „állandóságát” éppen a megfelelő alkalmazkodás képessége, tehát a szükségszerű „változás” jellemezte és jellemzi. A jog- és rendészettudomány fejlődése, az e tudományokra épülő gyakorlati élet változása megkövetelte, hogy a Belügyi Szemle – folyamatosan megújulva – a legfrissebb tudományos eredményeket tárja olvasói elé, a magas szakmai színvonal megőrzése („állandósága”) mellett.

Tudományos pályafutásom elején, 1983-ban egy, a Belügyi Szemlében publikált tanulmányomat a következő megállapítással kezdtem: *„A napjainkban hihetetlen mértékben felgyorsult tudományos-technikai haladás – amely egyébként a korszerű bűnüldözéshez is segítséget nyújt – egyik káros mellékhatásaként új, a társadalomra egyre nagyobb veszélyt jelentő bűncselekményfajtákkal kell szembenéznünk.”* (Polt, 1983). Véleményem szerint e kijelentés most is változatlanul megállja a helyét, azzal együtt, hogy a mögöttes tartalom értelemszerűen változott. Az akkor újdonságnak számító technikai megoldások mára már jórészt hétköznapi gyakorlattá váltak, átvették azonban helyüket újabb felfedezések, jelenségek, tendenciák, amelyek változatlanul kihívást jelentenek a büntető jogalkotásnak és jogalkalmazásnak egyaránt.

Az 1983-ban megjelent írásomban a számítógépes bűnözéssel foglalkoztam, abból a feltevésből kiindulva, hogy a számítástechnika (akkori divatosabb

szóhasználat: komputertechnika) térhódítása – felváltva a hagyományos módszereket – egyre több területen meg fog jelenni. E körülményekre figyelemmel indokoltan tartottam, hogy a külföldi tapasztalatokat elemezve Magyarországon is vizsgáljuk az új jelenségeket, és felkészüljünk az e területtel összefüggésben potenciálisan felmerülő büntetőjogi kihívásokra. Az azóta eltelt idő és gyakorlati tapasztalatok azt igazolták, hogy az a megállapításom, amely szerint a számítógép egyszerre lehet tárgya és eszköze bűncselekmények elkövetésének, helytálló volt.

Egy amerikai szerzőre hivatkozva (Bequai, 1978) nevesítettem nyolc különböző, a számítástechnika világát érintő bűncselekménytípust, kiemelve ugyanakkor, hogy e kategorizálással kapcsolatban fenntartások is megfogalmazhatók. Úgy ítélt meg, hogy azok a típusú magatartások, amelyeknek a számítógép potenciálisan a tárgya lehet, megfeleltethetők valamely akkor már létező magyar különös részi törvényi tényállásnak, így a jogalkalmazás számára különösebb nehézséget nem jelenthetnek. Kételyeimet is megfogalmaztam ugyanakkor azal összefüggésben, hogy e cselekmények ténylegesen besorolhatók-e a komputerbűnözés kategóriájába, jóllehet azt kifejtettem, hogy a számítógépeket érintő, rongálás típusú magatartások társadalomra veszélyessége kiemelkedő, hiszen kárt tehetnek az ezen berendezések által vezérelt egész rendszerben (például egy erőműben) is, jelentős károkat okozva ezáltal.

A számítástechnika megjelenéséhez, fejlődéséhez ténylegesen köthető bűncselekményeknek tekintetem a számítógépeken tárolt adatokkal összefüggésben megvalósított jogellenes magatartásokat (adatlopás, adattorzítás, adatok bevitelének megakadályozása). A tudomány képviselői számára az már akkoriban is egyértelmű volt, hogy az ilyen típusú cselekmények legfőbb motívuma általában a vagyoni haszonszerzés. Problémaként fogalmaztam meg, hogy az egyes büntető anyagijogi kódexek általában nem tartalmazznak olyan speciális törvényi tényállásokat, amelyek a jelentős mértékű károkozással arányban álló büntetés kiszabását tennék lehetővé. Szintén negatív körülményként említettem, hogy az ilyen típusú bűncselekményeket érintően viszonylag magas a látencia, amely azzal is magyarázható, hogy a számítástechnikával foglalkozó cégek – saját hírnevük védelme érdekében – vonakodnak a hatóságokhoz fordulni. Arra a következtetésre jutottam, hogy a legtöbb számítástechnikát érintő cselekmény elsősorban a csalás egyes tényállási elemeit tartalmazza, a speciális elkövetési mód azonban nehézséget jelent a jogalkalmazók számára. Jó példaként hivatkoztam egy, az NSZK-ban kodifikált új törvényi tényállásra, amely egyébiránt lényegében a jelenleg hatályos magyar Btk. információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás törvényi tényállásának elemeit tartalmazta. Az írásomban külön kitértem arra is, hogy e területet érintően egyes országokban már akkor is tapasztalható volt a szervezett bűnözés megjelenése.

Végezetül, a magyar jogalkalmazással kapcsolatban levonva a lehetséges tanulságokat hangsúlyoztam a tárgykört érintő speciális képzések szükségességét, illetve a megelőzés kiemelt fontosságát.

Úgy vélem, hogy a tanulmányom megjelenése óta eltelt 39 év alatt az akkori megállapításaim többsége mind elméleti, mind gyakorlati szempontból igazolást nyert. Az akkor felvázolt bűncselekménytípusok Magyarországon is elterjedtek (ebben nyilvánvalóan szerepe volt a politikai és gazdasági rendszerváltozásnak is), a jogalkotók megalkották a szükséges törvényi tényállásokat, és immáron a jogalkalmazók többsége is megfelelő szaktudás birtokában van. A változás ugyanakkor – amint arra a fentiekben már utaltam – a technikai (digitalizációs) fejlődés tekintetében is állandó. A büntetőjog tudományát és gyakorlatát érintően manapság is szembe kell néznünk több olyan jelenséggel, amelyek az 1983-ban publikált írásomhoz hasonló elemzésre, megoldási javaslatok felkutatására érdemesek.

Egyre inkább igaz az a tétel, hogy a technológiai újítások működésének teljes körű megértése a jogászai gondolkodással nehezen megoldható és ráadásul nem is feltétlenül szükséges. Ugyanakkor a meglévő joganyag alkalmazása az új jelenségekre csak akkor lehetséges, ha a technológia jogi szempontból releváns működési elemeit a jogalkalmazók megértik, amennyiben pedig azt látják, hogy a hatályos joganyag tipikus helyzetekre nem alkalmazható, ezt jelzik a jogalkotó felé. Alapvető igazság, hogy nemzetközi problémákra elsősorban nemzetközi megoldást szükséges adni, a nemzetközi – akár csak az európai uniós – jogalkotás azonban a legtöbb esetben kifejezetten lassú. A legcélravezetőbb és leghatékonyabb nyilvánvalóan egy olyan komplex rendszer lehet, amelyben szerepe van a nemzetközi (uniós) és a nemzeti (tagállami) reakcióknak egyaránt, figyelembe véve mindkét fórum sajátosságait, elvárásait.

A következőkben egy olyan jelenséggel – a kriptovalutákkal – szeretnék röviden foglalkozni, amely manapság éppen olyan kihívást jelent a jogalkotás és jogalkalmazás számára, mint amelyet az 1980-as években a számítógépek, és az azokkal összefüggésben kialakuló bűnözés jelentett.

Az első kriptovaluta, a bitcoin megjelenése óta nagyjából 12 év telt el, a tagállami jogrendszerekben azonban mindmáig nem sikerült egységesen és egyértelműen kezelni az új vagyonelemet és a vele kapcsolatos jogviszonyokat. A kriptovaluták jelentősége abban áll, hogy azok révén vált először lehetővé a tisztán digitális értékmegjelenítés és -közvetítés. A technikai alapot egy decentralizált peer-to-peer hálózat és az úgynevezett blokklánc (blockchain) jelenti. Ez egy megosztott könyvelést (distributed ledger) biztosító rendszer, amelyben a résztvevők saját maguk kezelhetik az egymás között végrehajtott tranzakciókat rögzítő könyvelést. Nincs szükség semmilyen központi hatóságra ahhoz, hogy ez az elszámolás megbízható legyen (URL1). A rendszer képes nagyfokú

anonimitást biztosítani a felhasználónak. Fontos kiemelni, hogy a kriptovalutának nincs kibocsátója, és a rendszer felett semmilyen szervezet nem rendelkezik prudenciális felügyelettel.

A kriptovaluták jogi szabályozásával összefüggésben az elsődleges problémát az jelenti, hogy ezen eszköz jogi kategorizálása – a jelenlegi rendszer alapján – igen nehézkes. A kriptovaluta nem sorolható az ingó dolgok, a természeti erők közé, illetve nem minősül pénznek, elektronikus pénznek, illetve dematerializált értékpapírnak sem.

Az Európai Unióban jelenleg is zajlik a Crypto Asset Regulation kidolgozása, amely uniós szinten szabályozná a kriptoeszközök piacát (Proposal). Az egyes nemzeti jogrendszerek különbözőképpen viszonyulnak ehhez a viszonylag új jelenséghez, bizonyos országokban kifejezetten tiltják, máshol megítérik ([URL2](#)). Magyarországon nincs olyan átfogó jogi szabályozás, amely közvetlenül a kriptovalutákat érintené, ugyanakkor ez a terület közvetve megjelent az adózásra vonatkozó szabályok között: 2022. január 1-jétől az évi költségvetéssel párhuzamosan kialakított adójogi szabályok részeként a személyi jövedelemadóról szóló törvény külön szakasza fog foglalkozni a kriptovalutákkal. A hivatkozott – jövőre hatályba lépő – adójogi szabályok mellett kizárólag a büntetőjog foglalkozik érdemben ezzel az új jelenséggel.

A közelmúltban az Európai Parlament és a Tanács 2018/843 számú irányelve a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem jegyében kiterjesztette a vagyon fogalmát a virtuális fizetőeszközre is. Az irányelv kriptovalutákra vonatkozó fogalom meghatározását vette át az Európai Parlament és a Tanács a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről és a 2001/413/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló 2019/713 irányelve is, amely uniós jogi norma egyúttal megköveteli a kriptovaluták büntetőjogi védelmét is ([URL3](#)).

A magyar jogalkotók a Budapesti Egyezmény számítógépes csalásra vonatkozó 8. cikkének megfelelő tényállással, a Btk. 375. §-ában meghatározott számítógépes csalás alkalmazásával biztosították a fenti irányelv átültetését a magyar jogba.

Ennek eredményeként olyan rendhagyó helyzet állt elő, hogy egy vagyonelem büntetőjogi védelmét tulajdonképpen nem is egy nemzeti büntetőjogi rendelkezés, hanem egy uniós, büntetőjogi tárgyú norma, egy EU irányelv alapozza meg. Ez a megoldás azt eredményezte, hogy egy büntetőjogi norma egyszerre ismert el, teremtette meg egy vagyontárgy státuszát és részesítette egyúttal a legmagasabb szintű védelemben.

Összességében megállapítható, hogy a magyar anyagi jogi szabályozás megfelel a jelenlegi uniós elvárásoknak, azonban a kriptovaluták átfogó, minden

részletre kiterjedő jogi szabályozása mind hazai, mind nemzetközi viszonylatban még várat magára. Ennek megoldása a jövő feladata.

Állandóság, változás – két egymással ellentétes, mégis egymást kiegészítő fogalom, amely jellemző a büntetőjog tudományára és a hetvenéves fennállását ünneplő Belügyi Szemlére is. Bizton állíthatjuk: a jövőben is időről-időre váltják majd egymást tudós generációk, a technika fejlődése (változása) azonban állandó lesz, így a tudományos következtetéseket folyamatosan új és új tartalommal kell megtölteni. Egyetemi oktatóként, a tudomány művelőjeként, gyakorló jogászként egyaránt kívánom, hogy e folyamatos változás megértéséhez – az elmúlt évtizedekhez hasonlóan – a jövőben is nyújtson biztos, magas színvonalú, állandó szakmai háttérrel és fórumot a Belügyi Szemle.

Felhasznált irodalom

Bequai, A. (1978). Organized crime in the computer arena. *Police Chief*, 45(10), 24–29.

Polt P. (1983). A számítógépes bűnözés. *Belügyi Szemle*, 21(6), 60–64.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *Viharként söpör végig a pénzügyi rendszeren a nagy Bitcoin-titok*. <https://www.portfolio.hu/bank/20150923/viharkent-sopor-vegig-a-penzugyi-rendszeren-a-nagy-bitcoin-titok-219791>

URL2: *The Law Library of Congress, Global Legal Research Center: Regulation of Cryptocurrency Around the World 2018. June*. <http://www.loc.gov/law/help/cryptocurrency/cryptocurrency-world-survey.pdf>

URL3: *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Markets in Crypto-assets, and amending Directive (EU) 2019/1937 (EU) 2019/1937, COM/2020/593 final*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0593>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Polt P. (2022). Digitális fejlődés és büntetőjog – akkor és most. *Belügyi Szemle*, 70(11), 2389–2393. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.11.47>